

Fortæller

Forfatter, Fortæller og Udsigelse

Forfatter & Fortæller

- I en fiktionstekst er forfatteren ikke den samme som fortælleren
- Forfatteren = Afsender
- Fortæller = den person der fortæller historien
- Tekster kan sagtens have flere fortællere (som fx i *Sildig opvågningen*. Dette ses fx også hos Karen Blixen eller Peter Høegh)

Homo -og heterodiegetisk fortæller

- Fortælleren er ikke en del af den historie han fortæller
= Hetero-diegetisk fortæller
- Fortælleren kan selv være en del af historien
= Homo-diegetisk fortæller

Implicit & Eksplicit fortæller

- Fortælleren kan være en *implicit fortæller* dvs. en fortæller der ikke er tydelig.
- Fortælleren kan være en *eksplicit fortæller* dvs en tydelig fortæller, der gerne blander sig i fortællingen ex. Pippi Langstrømpe

Pippi drejede på kaffemøllen så den sagde 'spunk'. Nu ved du sikkert ikke hvad en kaffemølle er...(frit citeret...)

Udsigelsesanalyse

- Forholdet mellem tekstens *forfatter*, *fortæller* og *øvrige personer* kaldes for tekstens fortællehieraki.
- Dette er nøglen til at afkode tekstens udsagn
- Hvad er det der (virkelig) er sket >< hvordan det bliver fortalt
- Fx bliver historien i sildig opvagen kun ses gennem Wilhelms øjne
- Udsigelsesanalysen kan bruges til ikke at lade sig forføre af blot én stemme i historien (og tro på alt man læser!)

Fortællertyper

- Jeg-fortæller fx *Sildig opvågnen*
- 3. Persons fortæller fx *Spasser*
- Personalfortæller fx *Franz Pander*

Pålidelig og upålidelig fortæller

- Den *pålidelige* fortæller ”taler eller handler i overensstemmelse med værkets normer (det vil sige *den implicitte forfatters normer*)”
 - Wayne C. Booth (litteraturforsker)
- Men...
- Hvad nu hvis fortælleren *ikke* gør det?
- Så bliver fortælleren pludselig upålidelig - Han er måske ikke den bedste kilde til virkelig at forstå hvad der er sket
- (men desværre ofte den eneste)

Den upålidelige fortæller

- Der findes flere måder hvorpå fortælleren kan være upålidelig
- Kan optræde samtidig eller hver for sig (i højere eller lavere grad)

Phelans upålidelighedsmodel

Begivenhedsakse

Vedrører fortællerens måde at rapportere hændelser på

Fejlrapportering

Underrapportering

Videns- og perceptionsakse

Vedrører fortællerens forståelse af det sete

Fejlfortolkning

Underfortolkning

Etisk akse

Vedrører fortællerens værdier og moral

Fejlbetragtning

Underbetragtning

Synsvinkel

- Fortæller og synsvinkel hænger sammen
- Synsvinkel opererer indenfor 3 felter (muligheder)
 - Rum
 - Tid
 - Personer

Synsvinkelmuligheder

Rum	Tid	Personer
Panoramisk	Bagudsyn (flashback)	Indvendigt syn
Scenisk	Medsyn	Udvendigt syn

Synsvinkel: Begrænsninger

- Har forfatteren valgt en Jeg-fortæller som fortællerstemme vil han *kun* kunne anvende en udvendig synsvinkel på fortællingens andre personer
- Vælger forfatteren en 3.personsfortæller er der frit valg på hylden med synsvinkler
- Dette er KUN vejledende - Der skal nok være forfattere der bryder disse konventioner og skriver på en helt anden måde!